

ἐπὶ τούτῳ ὀρισθησόμενον βουλευτῶν. Ἐπίσης οὐδεμία ἐπερώτησις ἐπιτρέπεται εἰμὴ μετὰ προηγουμένην συνενόησιν πρὸς τὸν ἀρχηγὸν τοῦ κόμματος. Ὅσοι τῶν συμβαλλομένων βουλευτῶν ἐπιθυμῶσι νὰ λάβωσι τι πλεονέκτημα τῆς ὀρισθείσης ἀνωτέρω μερίδος ὑποχρεοῦνται νὰ ἐπευφημῶσιν εἰς τοὺς λόγους τοῦ ἀρχηγοῦ, ὅταν μάλιστα ἐντόνως ἐκφράζεται οἰαδήποτε ἰδέα, ἰδίως δὲ νὰ διακόπτωσιν ἐν τῇ Βουλῇ καὶ νὰ δυσφημῶσιν ὅπου ἂν ἴστανται πάντα ἀντίθετον.

Οἱ Ὑπουργοὶ ὑποχρεοῦνται νὰ μένωσιν ἐν τοῖς ὑπουργείοις ἀπὸ πρωῒας μέχρι νυκτὸς ἀκρόωμενοι τῶν συστάσεων τῶν βουλευτῶν καὶ παραλαμβάνοντες σημειώσεις, ἀφίνοντες πρὸς τοῦτο πάσας τὰς ἄλλας ἐργασίας καὶ ἰδίως τὰς ἀναγομένας εἰς τὸν προϋπολογισμόν καὶ τὰ φορολογικὰ νομοσχέδια καὶ ἀναθέτοντες τὰ τοιαῦτα εἰς ἐπὶ τούτῳ γραφεῖς.

Πᾶσα ἀθέτησις τῶν ἀνω συμπερωνημένων συνεπάγεται κατὰ τοῦ ἀθετήσαντος βουλευτοῦ ποινικὴν ῥήτραν δραχμῶν χιλίων πληρωτέαν πρὸς τὸν ἐπὶ τῶν οἰκονομικῶν ὑπουργὸν κ. Καλλιγᾶν κατὰ τὴν νέαν νομισματικὴν μονάδα καὶ τὴν διὰ παντός μέσου καταδιώξιν αὐτοῦ κηρυττομένου μετὰ πάντων τῶν συγγενῶν καὶ φίλων του ἐκτὸς τοῦ νόμου (*hors la loi*).

Ἀγνοοῦμεν ἂν ὑπέγραψε μέχρι τοῦδε κανεῖς τῶν βουλευτῶν τὸ ἀνωτέρω συμβόλαιον ἀμβλυποῦσι φαίνεται πρὸς τὴν ἐκ τοιαύτης συμβάσεως ταχτοποίησιν τῆς ἐν γένει διοικήσεως.

Διὰ τὴν ἀρτιγραφὴν,

Κρῆ-Κρῆ.

ΜΑΥΡΟΒΟΥΝΙΩΤΙΚΑ

XV

Οἱ αὐτοφρούρητοι

[Συνέχεια σημειώσεων Ἀλ. Λεονάρδου, περὶ Μαυροβουνίου*]

Διαπρεπὴς ἐν Ἀθήναις δέσποινα, καταναλίσκουσα τὰς στιγμὰς τοῦ βίου της εἰς ἀγοθεργίας καὶ τακτικὴ τῶν πτωχῶν μου «Μαυροβουνιωτικῶν» ἀναγνώστρια, μετ' ἡρώτησες κατ' αὐτὰς διατί δὲν ἔγραψά τι μέχρι τοῦδε καὶ περὶ τοῦ ἐν Κετίνῃ Σωφρονιστηρίου, κηδομένη ἡ ἀξιοσέβαστος δέσποινα καὶ περὶ ἐκεῖνων ἀκόμη τῶν ἐν τῇ φυλακῇ τοῦ Μαυροβουνίου εὐρισκομένων ἀτυχῶν μελῶν τῆς κοινωνίας.

Περὶ τοῦ Σωφρονιστηρίου Κετίνης εἶχον γράψῃ πολλὰ ἐν κεφαλαίῳ ἐπιγραφομένῳ «ἡ πρωτεύουσα τοῦ Μαυροβουνίου.» Ἀλλ' ἐπειδὴ τὸ κεφάλαιον αὐτὸ εἰσέτι δὲν ἐδημοσιεύθη, ἀποσπῶ σήμερον ἐξ ἐκεῖνου τ' ἀφορῶντα εἰς τὴν ἐρώτησιν τῆς φιλανθρωποῦ Κυρίας, ἐλπίζων νὰ εὐρωσι ταῦτα χῶρον ἐν ταῖς στήλαις τοῦ **Μῆ Χάνεσαι** ἂν ὁ φίλος διευθυντὴς αὐτοῦ κ. Βλάσιος Γαβριλίδης, ἔνεκα σπουδαιότερας πρὸς δημοσίευσιν ὕλης, δὲν ἀνακράξῃ «στενὰ μοι πάντοθεν, φίλε ἀναχωρητὰ» καὶ θέσῃ αὐτὰ εἰς τὸ ἀρχεῖον του.

Ἡ Tamnitsa, ἡ τὸ Σωφρονιστήριον, κεῖται ἐν τῇ πεδιάδι

τῆς Κετίνης παρὰ τοῖς ἀρχαίοις καὶ νέοις ἡγεμονικοῖς ἀνακτόροις. Εἶναι δὲ ἰσόγειον λιθοκτιστὸν τετραγωνικὸν κτίριον, ἔχον ἐν ὅλῳ μῆκος καὶ πλάτος 50 ὡς ἔγγιστα μέτρων. Τὰ ἐν τῇ μοναδικῇ ταύτῃ ἐν Μαυροβουνίῳ φυλακῇ κελλία εἰσὶ τὸν ἀριθμὸν 10 καὶ ἔχουσιν ἐν μὲν σιδηρόφρακτον παράθυρον ἐπὶ δημοσίου δρόμου, ἕτερον δ' ἐν τῇ αὐλῇ τοῦ σωφρονιστηρίου. Ἐν ἐκάστῳ τῶν 10 αὐτῶν κελλίων, τὰ ὁποῖα εἰσὶν ἀρκούντως εὐρύχωρα, διαιτῶνται 6 μέχρι τὸ πολὺ 8 κατὰδικοι.

Τὰ κελλία καὶ ἡ αὐλὴ τῆς φυλακῆς εἰσὶν ὅσον τὸ ἐφικτὸν καθαρὰ, ὡς καὶ οἱ φυλακισμένοι οἵτινες πλύνονται δις τῆς ἡμέρας· καὶ ἐν αὐτῇ τῇ φυλακῇ φέρουσιν οὗτοι τὴν ἐθνικὴν αὐτῶν ἐνδυμασίαν. Πάντες δ' εἰσὶν ὑγιεστάτοι, εὖρωστοι καὶ ζωηροί, χάρις εἰς τὴν καθημερινὴν αὐτῶν ἐργασίαν.

Τοὺς καταδικάτους ἀσχολεῖ καθημερινῶς ἡ Μαυροβουνιωτικὴ κυβέρνησις εἰς δημοσία ἔργα, εἰς τὴν ὁδοποιεῖαν καὶ τὸν καλλωπισμὸν τῆς μικρᾶς πρωτεύουσας καὶ τῶν προαστείων αὐτῆς, δίδουσα, εἰς πάντα κατὰδικον κατὰ μὲν τὰς ἐργασίμους ἡμέρας ἡμερομίσθιον λεπτῶν 75, κατὰ δὲ τὰς ἐορτασίμους τοιαύτας, καὶ τὰς Κυριακάς, μόνον λεπτὰ 62 1/2. Διὰ τοῦ ἡμερομισθίου τούτου προμηθεύεται ἕκαστος ἐξ αὐτῶν τὰ τῆς τροφῆς καὶ τὸν καπνὸν του. Τοὺς ἀπορωτέρους τῶν καταδικῶν ἐνδύει ἡ κυβέρνησις. Κατὰ πάσας δὲ τὰς μεγάλας ἐορτάς ἀποστέλλονται αὐτοῖς ἐκ τῶν ἀνακτόρων ἄμνοι, ἄρτος, ῥακί, καπνὸς καὶ αῖνος. Τοὺς ἀσθενοῦντας, ἡ καὶ ὀλίγον ἀδιαθετοῦντας τῶν καταδικῶν, εἰσάγουσιν ἀμέσως εἰς τὸ ἡγεμονικὸν νοσοκομεῖον, ἐνθα τυγχάνουσιν ἐπιμελεστάτης περιποιήσεως.

Εἰς τὴν Μ.Α. πέρυγα τοῦ Σωφρονιστηρίου εὐρίσκεται φυλακὴ τοῦ ὠραίου φύλου, οὐδόλως συγκοινωνοῦσα πρὸς τὴν τῶν ἀνδρῶν. Ἡ φυλακὴ ὅμως τῶν γυναικῶν δὲν ἔχει αὐλὴν, διότι καὶ αἱ θύραι καὶ τὰ παράθυρα τῶν 5 γυναικείων κελλίων δίδουσιν ἐπὶ τῆς ὁδοῦ. Καὶ αὐτοῦ ἀκόμη προνόμια αἱ γυναῖκες!

Τὸ Σωφρονιστήριον ἐπεσκέφθην ἡμέρᾳ ἐορτῆς, ἀνευ εἰδικῆς τιμῆς ἀδείας, διότι ἡ μοναδικὴ θύρα αὐτοῦ μένει ὀρθάνοικτη ἀπὸ τῆς ἀνατολῆς μέχρι τῆς δύσεως τοῦ ἡλίου καὶ πᾶς ὁ βουλούμενος δύναται νὰ εἰσέλθῃ ἀκωλύτως ἐν αὐτῷ. Φρουροὶ ἔξωθεν ἢ ἔσωθεν τῆς φυλακῆς δὲν ὑπάρχουν. Οἱ φυλακισμένοι εἰσὶν αὐτοφρούρητοι καὶ τὴν κλειδα τῆς θύρας τοῦ σωφρονιστηρίου κρατεῖ ὁ μᾶλλον ἐλαφρόπινος κατὰδικος (!) Αὐτὸς καὶ μόνος ἐκπληροῖ χρῆν διεσμοφύλακος.

Εἰς τὰς θύρας τῶν 10 κελλίων οὔτε κλειθρα δὲν ὑπάρχουσι, οὔτε φόβος περὶ δραπετεύσεως τῶν κατὰδικῶν ὑπάρχει, διότι οὗτοι γνωρίζουσι καλῶς ὅτι ἂν, δραπετεύοντες, καταφύγωσιν εἰς τι χωρίον τοῦ Μαυροβουνίου, ἢ ἐπὶ τοῦ αὐστριακοῦ ἢ ὀθωμανικοῦ ἐδάφους, θὰ συλληθῶσι πάραυτα καὶ θὰ σταλῶσι δεδεμένοι εἰς Κετίνην, ὅπου, πλὴν τῆς διπλασιάσεως τῆς ποινῆς των, τοὺς ἀναμένει καὶ ὁ δημοσίᾳ ῥαβδισμός, ὃν πᾶς Μαυροβούνιος ἀποφεύγει ὡς τὴν μεγαλὴν ἀτίμωσιν τοῦ ἀνθρώπου. Πολλὰκις πολλοὶ καταδικασθέντες εἰς τὸν δημοσίᾳ ῥαβδισμὸν ἐπροτίμησαν ν' αὐτοκτονήσωσι, παρὰ νὰ ὑποστῶσι τὴν μεγάλην αὐτὴν καταισχύνην. Αἰσχρὸν ἐπίσης θεωροῦν, τὸ νὰ καταφύγωσιν, ὡς δραπέται ἐκ τῆς φυλακῆς, ἐπὶ τοῦ ἁλβανικοῦ ἐδάφους. Ἡμέραν τινα ὠμίλουν μετὰ κατὰδικου ἐργαζομένου μόνου ἐπὶ τῆς ὁδοῦ τῆς Ριέκκας. Δὲν σὲ ἤλθε ποτὲ εἰς τὸν νοῦν, τὸν ἡρώτησα, νὰ δραπετεύσῃς;

— Αὐτό, μοι ἀπεκρίθη ὑπερηφάνως, δὲν εἶναι παλῶν παλαιόπραγμα. Ὅταν ἔκαμα, ἐκεῖνο ποῦ ἔκαμα, ἤξευρα πῶς ἐπερίμενε 6 χρόνια φυλακῇ. Αἱ! τὰ 4 πέρασαν, δόξα

(*) Ὁρα ἀριθ. 25, 60, 74, 83, 97, 106, 146, 159, 165, 207, 209, 244 τοῦ ἔτους 1884 καὶ ἀριθ. 3 ε. ε. τῆς Ἐφημερίδος—ἀριθ. 276 ε. ε. Μῆ Χάνεσαι, Ποικίλην Στοιχὴν τοῦ 1882 καὶ 1883 καὶ Ἀνατολικὸν Ἡμερολόγιον.

τῷ Θεῷ, μοῦ μένουν ἀκόμα δρό, θ' ἀπεράσουν κι' αὐτὰ καὶ θὰ ζωθῶ πάλιν τ' ἄρματά μου!

Ὅτε ἐπεσκέφθην τὸ Σωφρονιστήριον, εὐρίσκοντο ἐν αὐτῷ 66 κατὰδικοι, ὧν ὁ νεώτερος ἦγε τὸ εἰκοστὸν ἔτος τῆς ἡλικίας του καὶ ὁ γηραιότερος τὸ τεσσαρακοστὸν. Εὐθύς ὡς εἰσῆλθον ἐκεῖ, πάντες οἱ φυλακισμένοι ἐξῆλθον τῶν κελλίων αὐτῶν, ἐν οἷς ἐπρογευμάτιζον, καὶ χαιρετίσαντές με μὲ περιεκύκλωσαν κρατοῦντες ἀνὰ χεῖρας τὸ κάλυμμά των. Τοῖς εἶπον νὰ καλυφθῶσιν, ἀλλ' ἠρνήθησαν νὰ τὸ πράξωσιν, ἀκολουθοῦντες τὸ ἔθιμόν των. Μοὶ προσέφερον μετὰ πολλῆς εὐγενείας τρίπουν καθισμα, οἶνον, ὃν ἔπιον, καὶ σιγάρον ὅπερ ἐκάπνισα· ἠγνόουν οἱ δυστυχεῖς τίνι τρόπῳ νὰ μοὶ ἐκδηλώσωσι τὴν συγκίνησιν καὶ εὐχαρίστησίν των, διὰ τὴν ἐπίσκεψίν μου.

— Καλῶς ὀρίσατε, κύριε, ἀνέκραξεν εἰς τῶν καταδίκων Ἑλληνιστί, εὐθύς ὡς μ' εἶδεν εἰσελθόντα ἐν τῇ αὐλῇ τῆς φυλακῆς.

— "Α! βλέπω ὅτι ὁμιλεῖς τὴν γλῶσσάν μου, τῷ ἀπεκρίθην. Καὶ ποῦ τὴν ἔμαθες;

— Σ' τὴν Κωνσταντινούπολι, ὅπου ἤμουν περιβολάρης ἐ' Ἑλληνικὰ ὁ σπῆτιζα.

— Καὶ διατί εὐρίσκεσαι τώρα ἐδῶ μέσα;

— "Α, τίποτε, γειὰ ἓνα μικρὸ φόνον, μοὶ ἀπεκρίθη ἀφελέστατα.

— Καὶ οἱ σύντροφοί σου εἶναι καταδικασμένοι εἰς πολλῶν ἐτῶν φυλάκισιν;

— Μικροδουλειᾶς ποιῶς ἓνα, ποιῶς δύο, τρία, πέντε καὶ 10 χρόνια. Ἐνας μονάχα θὰ γεράσῃ ἐδῶ μέσα.

Ἀπέφυγα τοῦ νὰ τὸν ἐρωτήσω περὶ τοῦ λόγου τῆς καταδίκης αὐτοῦ, ὡς καὶ τῶν λοιπῶν συντρόφων του, διότι τοῦτο δυσαρρεστὴ τοὺς φυλακισμένους.

— Βλέπω, τῷ εἶπον, ὅτι ὅλοι εἰσθε ὑγιέστατοι, εὐρωστοὶ καὶ ζωηροί, ἐδῶ μέσα.

— "Αμ, γιατί ὄχι, μ' ἀπεκρίθη ὑψώσας τὸ κάλυμμά του, ὁ Γοσποδάρ (ἡγεμὼν) ἔκτισε τὴ φυλακὴ ἔς τὸν πλεῖον καθαρόν ἀέρα τῆς Κετίνης γιὰ νὰ μὴν ἀρρωστοῦμε.

Καὶ τρώντι, εὐαερωτέρα καὶ ὑγιεινότερα θέσις ἐκείνης, πρὸς ἀνέγερσιν σωφρονιστηρίου, ἀδύνατον ἦν νὰ εὐρεθῇ ἐν Κετίνῃ. Ἀνεμνήσθην τότε τοῦ φοβεροῦ Μεδρεσὲ καὶ τῶν λοιπῶν φυλακῶν τῶν Ἀθηνῶν καὶ ὥκτειρα ἐκ νέου τὴν τύχην τῶν ἐν διηγεσὶ ἀεργίᾳ διαιτωμένων ἐν τῇ μεμολυσμένῃ ἀτμοσφαίρᾳ τῆς φυλακῆς ἐκείνης τόσων δυστυχῶν πλασμάτων.

Ἐν τῷ Σωφρονιστηρίῳ ἔμεινα ἐπὶ ἡμίσειαν ὡς ἔγγιστα ὥραν, συνδιαλεγόμενος μετὰ τῶν ὑποδίκων, διὰ τοῦ γνωρίζοντος τὴν γλῶσσάν μας συντρόφου των καὶ ἀπηύθυνον αὐτοῖς διαφόρους ἐρωτήσεις, εἰς τὰς ὁποίας παραδόξως πως καὶ ὡς συνεννόησας μοὶ ἐδιδόν συγχρόνως ὅλοι τὴν αὐτὴν ἀπάντησιν. Οὐδεὶς ἐξ αὐτῶν γογγύζει, κατὰ τῆς ἐνεστῶσης θέσεώς του· πάντες ἀναγνωρίζουσι τὸ σφάλμα ἢ τὸ ἐγκλημα των καὶ ὁμολογοῦσιν ὅτι δικαίως εἰσι τιμωρημένοι. Τοὺς ἠρώτησα ἂν ἐκπληρῶσι τὰ θρησκευτικὰ καθήκοντά των καὶ μοὶ ἀπεκρίθησαν, ὅτι ἐνίοτε τοὺς ἐπισκέπτεται ὁ ἱερεὺς τοῦ μοναστηρίου. Τινὲς ἐξ αὐτῶν μοὶ παρεπονέθησαν, ὅτι δὲν εἶχόν τι πρὸς ἀνάγνωσιν, ἐνῷ ἄλλοι εὕρισκον αὐτὸ ὅλως περιττόν. Εἰς μάλιστα μ' εἶπεν, ἀναστεναζών, «"Ας μᾶς λείπῃ καλλιτέρα ἢ ἀνάγνωσις, διὰ νὰ μὴ μαυθῶμεν τί γίνεται εἰς τὸν κόσμον.» Οὐδεὶς ὅμως ἐξέφεραζε τὸ ἐλάχιστον παράπονον κατὰ τοῦ Σωφρονιστηρίου καὶ τοῦ ἐν αὐτῷ βίου τῶν καταδίκων. Καθὰ μοὶ εἶπον οὗτοι, δὲν θλίβει αὐτοὺς, οὐδὲ τοὺς στενοχωρεῖ τόσον, τὸ χρονικὸν διάστημα τῆς ποινῆς, ἣν ὀφείλουν ν' ἀποτίσουν, ὅσων ἢ στερήσεως τῶν οὐδινε (δὴλ. ἀρστέων καὶ παρασήμεων των) τῶν γαταγαγιῶν καὶ τῶν ἀσημέριων.

ΟΙ ΕΜΠΟΡΟΙ ΤΩΝ ΕΘΝΩΝ

ΜΥΘΙΣΤΟΡΗΜΑ

(Συνέχεια ἴδε ἀριθ. 377)

«Φίλτατέ μοι καὶ ἔντιμε κόμη Σανοῦτε, Σὰς παρακαλῶ νὰ παρουσιασθῇτε σήμερον εἰς τὸ παλάτιον τοῦ ἁγ. Μάρκου περὶ τὴν τρίτην ὥραν τῆς νυκτός. Ἡ Α. Ε. ὁ Δόγης ἐπιθυμεῖ νὰ σὰς ἀνακoinώσῃ τι,

Μαρένος Δορζίνης

Γραμματεὺς τῆς Α. Ε.»

— Τί θέλουσιν ἀπὸ ἐμέ; εἶπεν ὁ Σανοῦτος, ἀφοῦ ἀνέγνω τὴν ἐπιστολὴν ταύτην. Δὲν εἶμαι διὰ τίποτε.

Καὶ ἐξηπλώθη στεναζών ἐπὶ τοῦ ἀνακλίντρου. Περιεστράφη ἐπὶ τῶν δύο πλευρῶν, ἐχασμήθη ἐπὶ πολὺ καὶ τέλος ἐγερθεὶς ἐκρότησε τὰς χεῖρας.

Θεράπων τις εἰσῆλθε.

— Δὲν ἦλθεν ὁ ἱατρός μου, Λαυρέντιε; εἶπεν ὁ Μάρκος.

— Ἀπὸ πολλοῦ περιμένει εἰς τὸν προθάλαμον, αὐθέντα.

— Εἰπέ τῷ νὰ εἰσέλθῃ.

— Εἶναι καὶ μία κυρία σκεπασμένη μὲ πέπλον ἣτις ζητεῖ ἀκρόασιν παρὰ τῆς Υ. Ε.

— Τότε ἄς εἰσέλθῃ πρώτη ἡ κυρία.

— Εἶναι καὶ νέος τις ναυτικός, ὅστις ἔχει ἐπιστολὴν πρὸς τὴν Υ. Ε. ἀλλὰ θέλει νὰ τὴν δώσῃ μὲ τὰς χεῖράς του.

— "Ας εἰσέλθῃ πρώτη ἡ κυρία καὶ ἄς περιμένῃ οὗτος καὶ ὁ ἱατρός.

— Ὅρισμός σας, ἐξοχώτατε.

Καὶ ὁ θεράπων ἐξῆλθε.

Μετ' ὀλίγας στιγμὰς εἰσῆρχετο ἡ κεκαλυμμένη τὴν μορφήν κυρία. Ἦτο ὑψηλὴ, ἰσχνή, ξανθὴ καὶ μελανέμων. Ἀμα εἰσελθοῦσα ἀνύψωσε τὸν πέπλον τῆς.

— Σὺ εἶσαι λοιπόν, Ὀλυμπία; εἶπεν ὁ Σανοῦτος, καὶ εἶναι ἀνάγκη νὰ ἐμβalaίνῃς σκεπασμένη εἰς τὴν οἰκίαν μου;

— Οἱ ὑπηρέται εἶναι περίεργοι, κύριε κόμη, καὶ τοῦτο δὲν μοὶ ἀρέσκει.

— Καὶ τί νέα μοὶ φέρεις;

— Ἐλαβον σήμερον ἐπιστολὴν παρὰ τῆς ἀδελφῆς μου.

Καὶ ἐνεχείρισε φάκελλόν τινα εἰς τὸν Σανοῦτον. Τὸν ἀνέπτυξεν οὗτος καὶ ἀνέγνω.

«Φιλτάτῃ μοι ἀδελφῇ,

... Εἶπατε εἰς τὸν κόμητα ὅτι εἰς ὅσας νήσους μετέβην μετὰ τοῦ συζύγου, ὃν εὐηρεστήθη νὰ μοὶ χαρίσῃ, ἐπεσκέφθην

πιστολῶν των. Μεγίστην, ἀπερίγραφτον λύπην καὶ καταισχύνην τοῖς προξενεῖ ἢ στέρησιν αὐτῶν. Οὐδέποτε θ' ἀκούσῃ τις Μαυροβούνιον κατὰδικον νὰ εἴπῃ, «πότε θ' ἀνακτῇσω τὴν ἐλευθερίαν μου;» Θὰ τὸν ἀκούσῃ ὅμως δι' ὅλης τῆς ἡμέρας ψάλλοντα τὸ ᾄσμα τῶν φυλακισμένων,

Ἄχ! πότε, πότε θὰ ζωσθῶ
Καὶ πάλε τ' ἄρματά μου, κτλ.

Ἐν ὧρᾳ πολέμου οἱ φυλακισμένοι ἐξέρχονται τοῦ Σωφρονιστηρίου, ὅπως καὶ οὗτοι πολεμίσωσι κατὰ τοῦ κοινοῦ ἐχθροῦ. Οἱ ἐπιζῶντες ἐξ αὐτῶν ἐπανέρχονται μετὰ τὸ πέρασ τοῦ πολέμου εἰς τὸ Σωφρονιστήριον πρὸς ἀπότισιν τῆς ποινῆς των, ἣν ὁ ἡγεμὼν ἐλαττοῖ, ἂν οὗτοι ἡγωνίσθησαν ἀνδρείως. Σπανίως ὁ ἡγεμὼν ἐλαττοῖ ποινὴν κατὰδικου· ὁσάκις ὅμως τὸ πρᾶξῃ τοῦτο, γίνεται κατὰ τὴν ἡμέραν τῆς ἐορτῆς τοῦ ἀποστόλου Πέτρου τοῦ πάτρωνος τοῦ Μαυροβούνιου. Ἡ θανατικὴ ποινὴ κατηργήθη ἀπὸ 6 ἡδὴ ἐτῶν ὑπὸ τοῦ ἡγεμόνος ἐν Μαυροβουνίῳ, μεταβληθεῖσα εἰς ἰσόβια δεσμὰ. Δὲν ἔκρινε δίκαιον νὰ στερῇται ὁ ἄνθρωπος τῆς ζωῆς αὐτοῦ, ἔνεκα ἐγκλήματος δυναμένου ἄλλως νὰ τιμωρῇται διὰ τῆς εἰς ἰσόβια δεσμὰ ποινῆς ἣν θεωρεῖ βαρυτέραν καὶ παραδειγματικωτέραν.

Ὅσάκις ὁ ἡγεμὼν διέρχεται πρὸ τοῦ Σωφρονιστηρίου, οἱ κατὰδικοι παρατάσσονται εἰς γραμμὴν, χαιρετῶσιν ἀποκαλυπτόμενοι ἐδαφιαίως τὸν ἀγαπητὸν αὐτοῖς Γοσποδάρ, καὶ ζητωκραυγάζουσιν ὑπὲρ αὐτοῦ. Ἐνίοτε πλησιάζει αὐτοὺς, τοῖς ὁμιλεῖ μελιχίως καὶ τοὺς νοθετεῖ. Αὐτὴ δ' εἶναι ἡ ὑπερτάτη εὐδαιμονία τῶν ἀτυχῶν ἐκείνων ἀνθρώπων. Ἀφίνων αὐτοὺς ὁ ἡγεμὼν διατάσσει τὸν συνοδεύοντα αὐτὸν ὑπα-

πιστὴν του, νὰ τοῖς δώσῃ χρηματικὸν τι ποσόν, ὅπερ, εἰσερχόμενοι ἐν τῇ αὐλῇ τοῦ Σωφρονιστηρίου, διανέμονται μέχρις ὁδοῦ.

Διέρχονται δὲ τὸν βίον οἱ αὐτοφροῦρητοι ἐν ἀδελφικῇ ὄντως ἀγάπῃ καὶ ὁμονοίᾳ. Τὰς κυριακὰς καὶ ἐορτὰς διασκεδάζουσι *γεφερηθόν*, διανεμόμενοι τὴν τροφήν, τὸν οἶνον καὶ τὸν καπνὸν των, εὐθυμοῦντες, ἄδοντες, ἐν συνοδείᾳ τῆς πεφιλημένης των Γκοῦζλας καὶ χορεύοντες πρὸ τῆς πλατείας τοῦ Σωφρονιστηρίου, χωρὶς ποσῶς ν' ἀπομακρύνωνται αὐτῆς.

Οὔτε δυστρόπου εἰσαγγελέως ἄδεια, οὐδ' ἡ παρουσία ἀποτόμου δεσμοφύλακος ἀπαιτεῖται, ὅπως οἱ συγγενεῖς, οἱ φίλοι καὶ οἱ ξένοι ἐπισκεφθῶσι δις καὶ τρίς τῆς ἡμέρας καὶ ἐφ' ὅσῃν ὥρᾳ βούλονται τοὺς φυλακισμένους ἐντὸς ἡ πρὸ τοῦ Σωφρονιστηρίου, κατὰ τὰς μὴ ἐργασίμους ἡμέρας. Μόνον καθ' ἣν στιγμὴν μεταβαίνουν ἐν σώματι εἰς τὴν ἐργασίαν των, οὐδεὶς δύναται νὰ τοὺς πλησιάσῃ. Ἐν τῇ τόπῳ ὅμως τῆς ἐργασίας οἱ αὐτοφροῦρητοι κατὰδικοι δύνανται νὰ συνδιαλεχθῶσι, μετ' οἰουδήποτε βούλονται.

Περὶ τῶν ἐν τῇ φυλακῇ τοῦ ὠραίου φύλου κρατουμένων 12 κατὰδικων γυναικῶν δὲν ἔχω πολλὰ νὰ σημειώσω, διότι αὐταὶ δὲ εἶναι τοῦ εἶναι αὐτοφροῦρητοι καὶ ζῶσιν ὅλως ἀμερίμνως. Τρεφόμεναι καὶ ἐνδύόμεναι δαπάναις τοῦ δημοσίου ταμείου, ἐργάζονται δι' ἴδιον λογαριασμὸν καὶ σπανίως ἀσχολοῦνται εἰς δημόσια ἔργα. Εἰσὶν ὅμως ὑποχρεωμένοι νὰ πλύνωσι, διορθώσωσι καὶ ῥάπτωσι τὰ ἐνδύματα τῶν κατὰδικων ἀνδρῶν. Ζῶσι καὶ αὐταὶ ἐν ἁρμονίᾳ, ἄδουσαι, χορεύουσαι καὶ ἐν πάσῃ ἀδιαφορίᾳ κἀθιναὶ ἐργαζόμεναι, ἢ συνδιαλεγόμεναι ἐξηπλωμένοι πρὸ τῶν ἐπὶ τῆς ὁδοῦ τῶν κελίων των θυρῶν. Εὐθύς ὡς ἐπλησίασα αὐτὰς ἡγέρθησαν, μ' ἐχαιρέτισαν καὶ κατὰ τὸ ἔθιμόν των ἠθέλησαν ν' ἀσπασθῶσι τὴν χεῖρά μου, ὅπερ ἀπεποιήθη. Καὶ αἱ δώδεκα αὐταὶ

πάντα τὰ γυναικεῖα μοναστήρια. Ἄλλ' οὐδαμοῦ κατῴρθωσα νὰ λάβω πληροφορίας περὶ τοῦ ἀτόμου, ὑπὲρ οὗ ὁ κόμης φαίνεται τοσοῦτον ἐνδιαφερόμενος. Δὲν ἀπελπίσθην καὶ θέλω ἐξακολουθῆσαι τὰς ἐρεῦνας μου. Ἄν δὲ ἀνακαλύψω τι, θέλω τὸν πληροφορήσει ἀνευ ἀναβολῆς.

Ἄλλ' εἶναι ἄξιον καὶ πρέπον, ὅταν εἶναι τις κόμης Σανουτος, νὰ ἀναζητῇ τοσοῦτον ἐπιμόνως καὶ πεισματωδῶς μίαν καλογραῖαν;

Ἡ ἀδελφὴ σου **Καικιλία.**

— Σὲ εὐχαριστῶ, Ὀλυμπία, εἶπεν ὁ κόμης συμπτύξας τὴν ἐπιστολήν. Γράψε πρὸς τὴν ἀδελφὴν σου τὰς τρυφερὰς εὐγνωμοσύνας μου.

— Ἡ καλωσύνη σας, κύριε κόμη.

— Εἴσελθε εἰς τὸν κοιτῶνά μου νὰ ἀναπαυθῆς, καὶ μετὰ τὰς ἀκρόασεις μου θὰ ἔλθω νὰ σ' ἐπισκεφθῶ, ἂν μοὶ τὸ ἐπιτρέπῃς.

Ἡ Ὀλυμπία ἠνέφξε κρυφίαν τινὰ θύραν, ἣν ἐφαίνετο καλῶς γνωρίζουσα, καὶ εἰσῆλθεν εἰς τὸν κοιτῶνα.

Ὁ δὲ κόμης ἐκάλεσε τὸν θεράποντα καὶ τὸν διέταξε νὰ εἰσαγάγῃ τὸν νέον τὸν κομίζοντα ἐπιστολήν.

Εἰσῆλθε τότε νέος φορὸν ναυτικὸν πῖλον καὶ ἐνδύματα, ἡλιοκαῆς καὶ θρασὺς τὴν ὄψιν.

— Κάπου σὲ εἶδα, τῇ εἶπεν ὁ κόμης. Τίς εἶσαι!

— Εἶμαι ὁ Καρτάτης, εἶπεν ὁ νέος, καὶ πρὸ ὀκτώ ἐτῶν

ὑπῆρέτησα ὑπὸ τὰς διαταγὰς τοῦ κυρίου κόμητος, ἔλαβον μάλιστα ἀφορμὴν νὰ εὐχαριστηθῶ μαζὺ του.

— Εἰς ποίαν περίστασιν;

— Ὅταν, ἀφοῦ τὴν ἐγλυτώσαμεν ἀπὸ τὰς χεῖρας τῶν Γενουαίων, ὁ κύριος κόμης μᾶς ἐγκατέλειπεν εἰς τὴν νῆσον Νάξον, ἐμὲ καὶ τοὺς συντρόφους μου.

— Καὶ τί μοὶ τὸ λέγεις αὐτὸ, κτῆνος; Δὲν σοὶ ἔρκει ὅτι ἐγλύτωσες ἀπὸ τοὺς πειρατὰς; Μοὶ ὀφείλεις τὰ λύτρα, τὰ ὅποια ποτὲ δὲν θὰ κατῴρθω νὰ πληρώσῃς.

— Δὲν εἶχον σκοπὸν νὰ παροργίσω τὸν κύριον κόμητα.

— Τότε λοιπὸν εἶσαι πολὺ ἀνόητος.

— Ζητῶ συγγνώμην.

— Εἶσαι φλύαρος. Δός μοι τὴν ἐπιστολήν τὴν ὅποιαν μοὶ φέρεις, καὶ φύγε ἀπ' ἐδῶ.

— Δὲν ἔχω ἐπιστολήν διὰ τὸν κύριον κόμητα.

— Τί λοιπὸν εἶπες εἰς τὸν ὑπῆρέτην μου;

— Εἶπα ἐν ψεύδῳ εἰς τὸν ὑπῆρέτην σας, διότι ἀνευ τούτου δὲν θὰ μὲ εἰσῆγεν ἐδῶ, οὐδὲ σεῖς θὰ τῷ τὸ ἐπετρέπετε ἴσως.

— Λοιπὸν ἡπάτησες ἐμέ, αὐθάδῃ;

— Δὲν σὰς ἡπάτησα· ὑποθέσατε ὅτι εἶμαι ἐγὼ αὐτὸς ἐπιστολή. Ἡδυνάμην ἐπὶ τέλους νὰ πλάσω μίαν ἐπιστολήν καὶ εὐκόλως θὰ ἐδανειζόμην δύο ἢ τρία ἄσπρα νὰ πληρώσω ἓνα γραφεῖα διὰ νὰ μὴ τὴν συντάξῃ. Ἀλλὰ δὲν τὸ ἔκαμα,

αυτοφρονιῶντο φυλακισμένοι ἦσαν γυναῖκες εὐρωστοί, ὑγιεῖς, ῥοδιναὶ καὶ παιδραὶ τὴν ὕψιν, εὐεδεῖς καὶ ἤγον τὸ εἰκοστὸν μέχρι τὸ πολὺ τριακοστὸν τῆς ἡλικίας των.

— Βλέπετε αὐτὴν ἐδῶ Κύριε ; μοὶ εἶπεν ὁ ἐκ τῶν καταδικῶν ὡς διερμηνεὺς χρησιμεύων μοι. Αὐτὴ ἐπράβηξε ἔτσι γὰρ χάρι μὴ πιστολιά ἀπάνω 'ς τὴν ἄνδρα τῆς καὶ τὸν ἄρσεν 'ς τὸν τόπο. Λέγουν ὡς ὁ μακαρίτης εἶχε νὰ κάμῃ μὲ μὴ ἄλλη γυναῖκα 'ς τὸ χωρὶό του, μὰ ἐγὼ δὲν τὸν πέρνω 'ς τὴν ψυχὴν μου.

Κατόπιν μ' ἐδείξεν ὠραίαν καὶ νεαρωτάτην γυναῖκα εἰπὼν μοι :

— Ξέρετε γιατί εἶναι 'ς τὴ φυλακὴ αὐτὴ ἐδῶ ἡ στρίγλα ; Γιατὶ ἔβαλε μὴ νύκτα φωτιά 'ς τὴν καλύβα τῆς πεθερᾶς τῆς καὶ τὴν ἔκαψε ὁλοζώντανη. Λένε πῶς ἔφταιγε καὶ ἐκεῖνη, γιατί ἔβαζε ζιζάνια 'ς τὸ ἀνδρόγυνο. Μὰ ἐγὼ δὲν τὴν πέρνω κι' αὐτὴ 'ς τὴ ψυχὴ μου.

Καὶ ταῦτα τὰ ὀλίγα περὶ τῶν φυλακισμένων γυναικῶν.

Τὰ κατὰ τὴν δίκην τῶν ὑποδικῶν ἔχουν ὡς ἑξῆς.

Πᾶς ὑπόδικος προσέρχεται κατὰ τὴν δικασίμον ἡμέραν εἰς τὸ *Βελίκι σοῦδ* (ἀνώτατον δικαστήριον) μόνος καὶ ἄνευ τῆς ἐλαχίστης στρατιωτικῆς συνοδείας. Εὐθὺς δ' ὡς καταδικασθῇ εἰς φυλάκισιν, παραδίδει τὰ ἀριστεῖά του, τὸ *γρατάρι* καὶ τὰ ἀσημένια πιστόλια του εἰς χεῖρας τῆς δικαιοσύνης, (ἥτις τὰ φυλάττει εὐλαβῶς μέχρι τῆς ἀποφυλάκισως τοῦ καταδικῶν) καὶ πορεύεται μόνος εἰς τὸ Σωφρονιστήριον, ἐνθα παραδίδει αὐτὸς ἑαυτὸν εἰς τὸν ὡς ἄνω εἰπον δεσμοφύλακα—κατάδικον, εἰς οὗ τὰς διαταγὰς τυφλοῖς ὄμμασιν πάντες οἱ κατάδικοι ὑπακούουσιν. Ἀμφιβάλλω ἂν εἰς οἰονδήποτε ἄλλο κράτος τοῦ κόσμου, δύναται ἀσφαλέστερον πᾶσα κυβέρνησις νὰ φρουρήσῃ διὰ τῶν στρατιωτικῶν ἢ

τῶν ἀστυνομικῶν ὀργάνων αὐτῆς τοὺς ἐν ταῖς φυλακαῖς κρατούμενους. Δι' αὐτὸν τὸν λόγον ἀπεκάλεσα (καὶ πάντες οἱ ἐν Κετίνῃ συνάδελφοί μου τὸ παρεδέχθησαν) τοὺς ἐν τῷ Σωφρονιστηρίῳ Κετίνης κρατοῦμένους «αὐτοφρονιῶντες».

Ἄγνοῶ ἂν ἀνταπεκρίθην πληρέστατα εἰς τὴν ἐρώτησιν τῆς προκαλεσάσης τὴν μικρὰν ταύτην περὶ τοῦ Σωφρονιστηρίου Κετίνης δημοσίευσιν σεβαστῆς δεσποίνης. Περὶ ἐνός μόνον εἰμι βέβαιος, ὅτι ἡ ἀνάγκωσις αὐτῆς οὐδενὸς θέλει κινήσει τὸν οἶκτον ἢ τὴν φρίκην, ἀφοῦ αὐτοὶ οὗτοι οἱ αὐτοφρονιῶντες οὐδ' ὅλως παραπονοῦνται κατὰ τῆς ἐνεστώσης καταστάσεώς των.

Ἐν Ἀθήναις, Νοέμβριος 1882.

Ὁ Ἀναχωρητής.

ΑΝΩ-ΚΑΤΩ

Εἰς ἐν ἐκ τῶν παρελθόντων φύλλων τῆς *Ἐφημερίδος* ὁ κ. Δουζίνας ἀποστέλλων παρατηρήσεις τινὰς διὰ τὰ περὶ αὐτοῦ γραφέντα ὑπὸ τοῦ συντάκτου τῶν πρακτικῶν τῆς βουλῆς, ἄρχεται ὡς ἑξῆς : ὅντες ἐλεύθεροι νὰ ἐκθέτετε ὅσον θέλετε σατυρικῶς τὰ ἐν τῇ βουλῇ γενόμενα, φρονῶ ὅμως κτλ.

Καὶ διὰ μὲν τὸ ὅντες ἀφίνομεν τοὺς μαθητὰς τοῦ Γυμνασίου νὰ ὁμιλήσωσι διὰ δὲ τὸ σατυρικῶς τί νὰ εἰπωμεν ; ἢ λησμονεῖ ὁ Κύριος ὅτι καὶ ἡ ἀπλουστερά ἀναγραφὴ τῶν γενομένων ἐν τῇ Βουλῇ, καὶ μάλιστα τῶν ὑπ' αὐτοῦ λεγομένων, διαχέει εἰς τὸν λόγον ἄπλετον σατυρικὴν παιδρότητα ;

διότι ἤθελα νὰ σὰς εἶπω τὴν ἀλήθειαν. Δὲν ἔχω ἐπιστολήν, ἀλλ' ἔχω σπουδαίας πληροφορίας νὰ σὰς δώσω.

— Ποίας πληροφορίας ;

— Ὁ κύριος κόμης θὰ μοὶ πληρώσῃ τὸν ναῦλόν μου καὶ τὴν τροφὴν μου ἀπὸ Νάξου μέχρι Βενετίας, τὰ χασομέριά μου καὶ τοὺς τόκους τῶν ἐξ ἐτῶν. Καὶ θὰ τῷ δώσω τὰς πληροφορίας ταύτας.

— Προτιμᾷς τὸ κάτεργον ἢ τὴν ἀγχόνην ; εἶπεν ὁ κόμης ρίψας βλοσυρὸν βλέμμα πρὸς τὸν ἀπαιτητὴν τοῦτον.

— Τὸ εἴξουρα πολὺ καλὰ ὅτι δύνασθε νὰ τὸ κάμητε. Ἀλλὰ δὲν εἰξεύρετε ὅμως τί θὰ εἴπῃ ἀπελπισία. Βεβαιωθῆτε ὅτι θὰ μὲ εὐεργετήσητε μὲ τὸ κάτεργον καὶ θὰ μὲ σώσητε μὲ τὴν ἀγχόνην.

— Εἶσαι ἀστείος πονηρός, εἶπεν ὁ Σανούτος. Σὲ ἐνθυμούμαι τώρα. Σὺ εἶχες κάμει καὶ τοὺς ἄλλους νὰ ἀποστατήσουν ἐναντίον μου.

— Διότι εἶχα πάντοτε ἐν παράπονον εἰς αὐτὸν τὸν κόσμον, τὸ ὅτι αἱ ὑπηρεσίαι μου δὲν ἐξετιμήθησαν διὰ τοῦτο θέλω νὰ τὰς ἐκτιμήσῃ πρώτῃν φορὰν ὁ κύριος κόμης.

— Καὶ πόσον θέλεις νὰ τὰς ἐκτιμήσω ;

— Εἴκοσι φλωρία ἀρχοῦσι.

— Θὰ σοῦ δώσω τὰ εἴκοσι φλωρία· ἀλλ' ἂν ἐκεῖνο τὸ ὅποιον θὰ μοὶ εἴπῃς, δὲν εἶναι ἄξιον λόγου, θὰ σὲ κρεμάσω.

— Δέχομαι, εἶπεν ὁ ναύτης.

Ὁ κόμης καθίσας παρὰ τὴν τράπεζαν ἔγραψε πρὸς τὸν

ταμίαν τοῦ γραμματίον εἴκοσι φλωρίων διὰ τὸν κομιστήν, καὶ τὸ ἔδωκε πρὸς τὸν ἄνθρωπον.

— Λοιπὸν τελείωνε τώρα, λέγε.

— Κύριε κόμης, ὁ Μούχρας εἶναι εἰς τὴν Βενετίαν.

Ὁ κόμης ὥχρῃσεν.

— Ποῖος Μούχρας ;

— Ἐκεῖνος, τοῦ ὁποίου ὁ κύριος κόμης ἤρπασεν τὴν γυναῖκα πρὸ ὀκτῶ ἐτῶν.

— Τίς σοὶ τὸ εἶπε ;

— Τὸν ἐδῶ.

— Καὶ τί κάμνει ἐδῶ ;

— Δὲν εἰξεύρω. Ἀλλὰ θὰ μάθω, ἂν μ' ἐπιφορτίξῃ ὁ κύριος κόμης.

— Δὲν ἐνδιαφέρομαι ποσῶς δι' αὐτό. Ἀλλ' ἂν μάθῃς τι, εἰπέ μοί το.

— Καλῶς.

— Καὶ εἶναι ἀπὸ πολλοῦ ἐνταῦθα ;

— Ἀπὸ ὀλίγων ἡμερῶν.

— Τίς εἶναι ὁ σκοπὸς του.

— Κἀγὼ μοὶ λέγει ὅτι ὁ σκοπὸς του εἶναι διὰ τὴν αὐθεντίαν σας. Ἀλλὰ κρύπτεται ἐπιμελῶς.

— Ποῦ κατοικεῖ ;

— Οὐδαμοῦ φαίνεται νὰ κατοικῇ. Ἀλλ' ἂν ἔχῃ φωλεὰν τινα, θὰ τὴν ἀνακαλύψω.